

Nationalisme og folkelighed

I blaðnum »Treklangene«, ið er felagsblað hjá »Sydslesvigs danske ungdomsföreningarna«, hefur P. H. Wintherbek, próstur skrivandi grein, sum er eftir fyrilisti, hann hefur haldið har suduri Greinin er áhugavert og prenta vit hana til uppaftur her í blaðnum:

Man har ønsket, at jeg skulle nedfælde disse betragtninger om folkelighed og nationalisme i en artikel. Jeg gør det gerne, men må forudskikke den bemærkning, at mine betragtninger herom ikke fremsættes i almindelighed, men ud fra et stærkt personligt engagement, som jeg har meget svært ved at vikle mig ud af som færing, skønt jeg har været bosiddende her nede i Danmark, siden jeg påbegynte min uddannelse her for snart trediva år siden.

Det hændte ikke så sjældent særlig i den første tid heme, at man blev spurgt, hvilken landsmand man var. Man svarede, som ganske naturligt var, at man var færing. Næh! lod det, ja men så er du jo dansker. Når man så fortsat holdt på, at man var færing, kunne man mærke til sin forbavselse, at der opstod et pinligt modsætningsforhold, som man aldrig havde følt før. Det at være færing og det at være dansker føltes som et modsætningsforhold. Jeg husker endnu, hvor det pinte mig. På Færøerne havde jeg jo aldrig følt dette modsætningsforhold. En dansker, det var en, der boede i Danmark, en færing, det var en, der boede på Færøerne; derfor kunne man godt føle sig som eet i et folkeligt fællesskab som dansker og som færing.

Det pinlige lå just deri, at man var klar over i sin inderste sjæl, at det ville være ganske umuligt at leve som dansker på Færøerne, ligesom det også ville være en umulighed at leve for færing i Danmark. Det, at man er færing, betyder ikke bare det, at man er født på Færøerne, men at man er præget i sin inderste sjæl af at være groet op i et folkeligt miljø, der er helt og fuldt bestemt af de vilkår, som livet på disse øer har budt sine indbyggere, og som har udviklet det i en særegen retning i henseende til sprog, historie, kultur og levesæt. Forlader man dette miljø, således som jeg har gjort det, vil man aldrig glemme, hvorfra man kom, og hvorfra man er rundet, men livet i det ydre vil nu forme sig på dansk; det er da klart. Men vi færingar her i Danmark, vi har forudsætninger frem for alle de andre danskere her nede for at forstå og vide, at som færing kan man kun leve på Færøerne.

Jeg har ønsket at fremhæve dette så stærkt som muligt, fordi: ud fra et folkeligt syn og en folkeligt forståelse betyder det afgjort ingen modsætning til det danske og behøver det heller ikke. Det kan jeg selv tale om af egen erfaring.

I slutningen af forrige århundrede drog mange færingar herved på højskole og og hjem igen begejstrede og tilskyndet af højskoleforstanderne til at begynde et folkeligt arbejde blandt deres landsmænd. Det kom til at betyde en folkelig rejsning for færingerne. Disse mennesker havde aldrig i deres vildeste fantasi tænkt sig, at den folkelighed, som de på de danske folkehøjskoler havde lært som eldvært folks frie livsfuldelse, og som satte så »fine« frug-

ter til folkegavn og grøde, nogeninde skulle fortolkes som et modarbejde over for alt det, som dansk var.

En af disse færingar var min bedstemor, som jeg havde den lykke at vokse op hos. Aldrig har der levet en mere færøsk kvinde end hun, men aldrig har der heller levet en kvinde, som bedre har forstået at opdrage os, der levede omkring hende, i en sand folkelig forståelse, således at det færøske og det danske oplevedes som et fællesskab, uden at der færøske eventuelt kvaltes. Det var en umulighed. Vi levede som færingar — det var umuligt andet — i bedste-mors stue forankret i det færøske miljø, men i et fællesskab med den danske kultur og det danske åndsliv.

Da jeg skulle i skole, fik jeg udlæveret en dansk og en færøsk abebog og så lærte man det danske og det færøske sprog side om side. Jeg var så heldig at have en lærer, der ikke havde anden uddannelse end højskoleophold på dansk højskole. Han drev nærmest friskole og fortalte naturligvis på færøsk alt, hvad der fortællede kunne. Vi sang færøske og danske folkesange mellem hinanden. Aldrig et øjeblik opfattede vi det som modsætninger. Vi levede i et vidunderligt folkeligt fællesskab med alt det bedste færøske og det bedste danske som færingar, aldrig et øjeblik med den følelse, at vi var ved at gå under som færingar. Det var en umulighed på Færøerne — takket være den folkelige rejsning inspireret af den danske folkehøjskole.

Det har altid været min drøm, at forholdet mellem Danmark og Færøerne netop skulle udvikle sig på denne folkelige linje, hvor folkeligheden stod som eksponent for kærlighedens og frihedens lov folkene og menneskene imellem, hvor man virkelig kunne opleve sandheden, at jo stærkere kærligheden binder, des friere gør den. Men des værre blev det ikke ad den linje, færingerne skulle vinde dødsfrihed, hverken kulturelt, åndeligt eller økonomisk. Det blev til en kamp, hvor modsætningerne dansk og færøsk kom uundværgeligt stærkt i forgrunden. Fra dansk side stillede man betingelser ud fra et nationalistisk syn for, hvad der måtte etablere et fællesskab, betingelser, der ud fra et folkeligt syn og en folkelig forståelse måtte ægges til kamp. Det gjaldt ikke mindst på det sproglige område; senere efter anden verdenskrig kom det statsretslige tilhørsforhold i forgrunden og betingelserne herfor. Det blev nogle seje forhandlinger, som kom i gang, lagt op i et nationalistisk plan fra begge sider. Selv om man nok må hævde, at det trods alt blev det folkelige syn fra den danske side, der førte til den nugældende hjemmestyrelse, der virkelig må siges at imødekomme det færøske folkelivs frie udfoldelse, så er vel kendsgerningen den, at det er ad den nationale linje, udviklingen på Færøerne går. Fordi dansk og færøsk opfattes som modsætninger og ikke som et folkeligt fællesskab, hvor respekten for den frie folkelige udfoldelse er det altoverskyggende.

Sum í fornøld

Hvi fer val av fiskimannafelagsformanni fram sum í fornøld, har ið hit opna valið legði veljararnar undir trýst og tók frælsi frá teimum, ið átti valrætt?

Hvi legðist Erlendur Paturssonur á A.T. hina mest igjøgnumfórdi arbeiðs- og fiskimannadrift, ið hefur verið frammi?

Hvi forðaði Erlendur Paturssonur fiskimennum at fáa óavmarkaða verkfallshjálp frá Samvirkinge, teim 7-800.000 arbeiðarum í Danmark og forðaði harvið fiskimennum at vinna hin størsta verkfallsgjalt, ið vinnast kundir í Føroyum?

Hvi fingi Erlendur Paturssonur og hansara fjólveldismenn á eingi miðstulon fiskimanna lækkaða frá 800 til 650 kr. um mánaðin?

Hvi forðaðu fjólveldismenn saman við folkaflakksmonnum og gamla sjálvstýrismonnum í landsstýrinum Arups-málinum?

Hvi forkomu Erlendur Paturssonur í »14. sept.« foyroyskum fiskimennum at fáa biligari vörur við keypi frá Brockie í Grønlandi, enn teir kundir fáa tær í landi — hvi forkomu teir hesum uttan at seta nakað betri ístaðin?

Hvi vóru fjólveldismenn saman við afturhaldsflokkinum við til at avtaka landsháttin, helst besta amboðið at veita fiskimennum biligastu útgærd?

Forfylging av A.T.

(Framhald)

Taka vit »14.sept.« sum Erlendur longstu tíðina hefur verið blaðstjóri á, leggja vit til merkis eitt óbendiligt hat móti teirri socialdemokratiska arbeiðararósluni. Hetta hatid kemur greiddast til orða í hansara neðurliga og fullkomuliga grundleysu álopum og forfylging av teirri 100 pst. arbeiðara- og fiskimannadriftin A. T. á Tvørøyr.

Ein maður sum fær seg soleiðis at leggast á kroppin á eina arbeiðaranna og fiskimanna andeilsdrift fyrir at bróta veg fyrir loysingini, hann hefur ikki rætt til undir nokrum ført at bjóða sær fram sum ein talsmaður fiskimanna og arbeiðaranna. Og ger hafa tað;

er hann eins og túlvur í roði. Løkkar trúskyldugar at trúgva sær og taka seg sum vin fyrir at skræða teir goðtrúgvu úr skinninum so brátt klørnar kunnu fáast í ein.

Soga Erlends Paturssonar og fjólveldisins er meinlikt søgu teirra sum halda, at alt er loyrt bert tað kann fremja málið.

Hægra Erlendur Patursson og hansara menn halda alt kann gerast, bert tað fremur loysingina.

Men kammirátar fiskimenn! Okkara mál er okkum dyrt enn so, at Erlendur Patursson ella ein, hvør annar kann loyva sær at burdurulla sýni okkara, so vit missa stavnhalðið, ið er frigering undan einstaklingsins trælaoki, og

Barnahjálpargrunnurin

Tá ið rikisumboðsmaðurin Elkjær-Hansen í 1961 var liðugur við tenastuð sína her og lá á ferð til Danmarkar, reisti og spurning fyrir honum um møguleikar til á ein ella annan hátt at útvega pening til Barnahjálpargrunnin úr Danmørk. Her varð ikki hugsað um stuðningsjáttan frá tí almenna, men um eitt hvørt heldur um privat tiltak.

Elkjær-Hansen bar hetta mál fram fyrir frú Bodil Koch, ið er kirkjumálaráðgjafi. Hon loffaði beinanvegin hugskotinum og fekk álag eina innsavning hjá peningastovnum, handilsföllum og øðrum fyrirkøsum. Tá ið hon seinast var í Føroyum, handaði hon hín innkomna pening, tilsamans við rentum kr. 151.779,41, til grunnin. Henda størsliga gáva er givin treytaleyst; hon er løgd afturat stovnsfænum, sum nú er komið upp í uml. 450.000,- kr., og er undirgivin grunsins vanligu reglur og nevndarinnar umsiting.

Hetta er fyrsta gáva, sum komin er til Barnahjálpargrunnin uttanfrá, og kann tað tí vera hóskandi eisini at nevna gevararnar her:

Sophus Berendsen A/S, København
Svend Bergsøe's Fond, Glostrup
B.P. Olie-Kompagniet A/S, København

Carlsberg-Bryggerierne, København
Vilh. Christensen A/S, København
Daells Varehus A/S, København

Danmarks Nationalbank, København
Dansk Esso A/S, København
Dansk Shell A/S, København

A/S Dansk Svovlsyre- og Superphosphatfabrik, København
Den danske Landmandsbank A/S, København
De Danske Spritfabrikker A/S, København

C. R. Evers & Co. A/S, København
Fonden til Fædrelandets Vel, København
Frederiksborg Amts Spare- og Lånekasse, Hillerød

Det Forenede Dampskibs. Selskab A/S, København
A/S De Forenede Papirfabrikker, København

Fyens Stifts Sparekasse, Odense
Fællesbanken for Danmarks Sparekasser A/S, København
Livsforsikringsaktieselskabet Hafnia, København

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse, Herning
Direktor Frants Harlang, København
A/S Hellest, København

Veksellerer R. Henriques jr., København
Knud Højgaards Fond, København
Irma A/S, København

Kampmann, Kierulff & Saxild A/S, København
Kjøbenhavns Brandforsikring, København
Kjøbenhavns Handelsbank A/S, København

Den kongelige Porcelainsfabrik, København
Københavnske Bankers Forening af 1920, København

Den Lollandske Landbostands Sparekasse, Nakskov
Nordisk Ventilator Co. A/S, Næstved

lata okkum tola av einum røpi í tjóðskaparinnar navni, ávaðpi, sum einki hefur við sannan tjóðskap at gera.

Fylking er bjargingarávarpið til arbeiðarastatín kring allan heim.

H. H.

Pindstrup Mosebrug, Savværk & Emballagefabrik, Pindstrup
A/S Thomas Ths, Sabroe, Aarhus
A/S Sadofin & Holmblad, København
Den Sjællandske Bøestands Sparekasse, København

Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, København
Sparekassen for Randers By og Omegn, Randers

Ståtsanstalten for Livsforsikring, København
Det Store Nordiske Telegraf-Selskab A/S, København

Svendborg Bank A/S, Svendborg
Fa, Thomas B. Thrigé, Odense
Tuborgs Bryggerier, Hellerup
A/S Jens Villadsens Fabrikker, København

Det Østasiatiske Kompagni A/S, København
Aalborg Discountbank A/S, Aalborg

A/S Aalborg Portland-Cement-Fabrik, København
Aalborg Værft A/S, Aalborg.

Henda gáva ger tað, at grunnurin verður førur fyrir at veita 10.000,- krónur meir um árið i stuðning til børn i tromgum korum, so tað er øll góð grund til at takka bæði frú Bodil Koch, kirkju málaráðgjafi, Elkjær-Hansen ið nú er antmaður á Bornholm, og omanfyrirstandandi gevarum.

I heila tíkið hefur Barnahjálpargrunnurin, síðani hann varð stovnaður í 1942, verið væl fagnaður og honum hefur verið sýnt slíkt ált og slík undirtøka bæði frá einstaklingum, fyrirkøsum, stovnum og frá tí almenna, at hann hefur kunnað framfærslu sítt dyggiligi, enn stovnararnir í síni tíð tordu at vóna. Tað eru sum sagt um 450.000 kr. í grunninum, og tilsamans er veitt i stuðningum um 265.000,- kr. og verður tað sostatt um 2.500,- kr. upp á umsóknina fyrri hesi árin.

Tað er ein garður av trúgvum monnum og kvinnum, fyrirkøsum og stovnum rundan um grunnin, sum hava hetta hjálpartiltak í huga og sýna tað — summi regluliga ár um ár, onnur av og á — og tað er ikki ómikið sagt, at allt felkið hefur lyft saman við okkum. Tí er úrslitið eisini gott, tá ið hugsað verður um, hvussu fáment vit eru.

Men ikki er at seta seg hendur í favn og halda, at nú er nógv mikið. Í desember mánaði býttu vit uml. 28.000,- krónur út til eini 100 heim, og tað er eyðsæð, at sjálv um tað kann koma væl við í løtuni, so verður tað tó ikki so nógv í part. Vónin er tí, at álitid á grunnin og áhugin fyrir hesum góða máli skal vika, men heldur vaksa, og at tað skal eydnast fyrirstøðu grunnins at búgva hann alt betur og betur út til bata fyrir tey børn i samfelag okkara, sum liva á skuggasíðu lívins.

Tórshavn, hin 15. febrúar 1964.

BARNHJÁLPA GRUNNSINS
vegna

P. W. Háberg,
nevndarform.

12000 FØROYINGAR

lesa SOSIALIN tver reisir um vikuna — eisini tær ódýru lýsingarnar. Ein lýsing í SOSIALINUM loysir seg. Veruleikan um føroyskan politikk í løtu fært ta best í SOSIALINUM.

Keyðið SOSIALIN!
Haldið SOSIALIN!
Lesið SOSIALIN!